

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ  
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ  
ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА

Відділ змісту і технологій педагогічної освіти

**НЕПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА  
XXI СТОЛІТТЯ**

**Збірник матеріалів**

**XXI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань  
пам'яті професора О.П. Рудницької**

**Випуск 7 (19)**

Київ 2024

Рекомендовано до друку  
вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна  
НАПН України (протокол №2 від 12 лютого 2024 р.)

**Неперервна педагогічна освіта XXI століття:** зб. матеріалів XXI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької / [наук. ред.: Г.І. Сотська, М.П. Вовк]. – Вип. 7 (19). – К.: Талком, 2024. – 252 с.

**Наукові редактори:**

**Г.І. Сотська**, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;

**М.П. Вовк**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

**Редакційна колегія:**

**Н.Г. Ничкало**, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України;

**Л.Б. Лук'янова**, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;

**Л.О. Хомич**, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;

**Н.О. Філіпчук**, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України;

**Ю.В. Грищенко**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

**Рецензенти:**

**Головченко Г.О.** – доктор педагогічних наук, Заслужений журналіст України, в.о. директора Українського інституту підвищення кваліфікації працівників телебачення, радіо і преси;

**Котун К.В.** – кандидат педагогічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

*У збірнику представлено тези доповідей, презентованих під час Міжнародних мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О.П. Рудницької у формі кластерної технології (30 листопада 2023 р. м. Київ), що висвітлюють сучасні проблеми педагогічної і мистецької освіти. Проблематика збірника матеріалів диференційована відповідно до актуальних проблем педагогічної освіти: філософсько-аксіологічні і андрагогічні засади педагогічної освіти; мистецька освіта в Україні і світі; національний і зарубіжний досвід підготовки сучасного вчителя; педагогічна майстерність педагога; теорія і практика музейної педагогіки; наукові здобутки молодих дослідників.*

*Для наукових і науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, викладачів, учителів, студентів і магістрантів закладів педагогічної вищої і фахової передвищої освіти, методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти.*

|                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Наталія Литвин</b>                                                                                            |     |
| ФОРМУВАННЯ ОЦІНЮВАННЯ – ІННОВАЦІЙНИЙ КОНЦЕПТ ТА АВТОРСЬКА ВІЗІЯ (з досвіду роботи) .....                         | 218 |
| <b>Юлія Літвін</b>                                                                                               |     |
| ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....                                                 | 221 |
| <b>Володимир Піддячий</b>                                                                                        |     |
| СПОСОБИ РОЗВИТКУ УЯВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....                                                      | 223 |
| <b>Р О З Д І Л V</b>                                                                                             |     |
| <b>МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА – ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ</b>                                                     |     |
| <b>Вікторія Бондаренко</b>                                                                                       |     |
| ОСВІТНІЙ ВІДЕОКОНТЕНТ ЮТУБ-КАНАЛУ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ.....                                               | 225 |
| <b>Наталія Горська</b>                                                                                           |     |
| МУЗЕЙНА ЕКСКУРСІЯ ЯК ФАКТОР ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА МУЗЕЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....                                      | 226 |
| <b>Ірина Дікун</b>                                                                                               |     |
| ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ НА ЗАСАДАХ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....                                        | 228 |
| <b>Юлія Павленко</b>                                                                                             |     |
| ТЕХНОЛОГІЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ (із досвіду роботи проблемної групи в педагогічному ЗВО)..... | 231 |
| <b>Тетяна Рудницька</b>                                                                                          |     |
| РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ У МУЗЕЙНОМУ ОНЛАЙН-ПРОЄКТІ «ПЕДАГОГІЧНИЙ КАЛЕНДАР 2023».....               | 234 |
| <b>Наталія Терентьєва</b>                                                                                        |     |
| РОЛЬ МЕДИЧНИХ МУЗЕЇВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я.....                                        | 236 |
| <b>Олег Топилко</b>                                                                                              |     |
| МУЗЕЙНИЙ ПРОСТІР ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ДОРΟΣЛИХ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ (з досвіду роботи).....                            | 239 |
| <b>Наталія Філіпчук, Марія Іванчук</b>                                                                           |     |
| ПОТЕНЦІАЛ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ: ЗАУВАГИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....                                               | 242 |
| <b>АВТОРИ ЗБІРНИКА</b> .....                                                                                     | 245 |

**ПОТЕНЦІАЛ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ:  
ЗАУВАГИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ**

Одним із важливих завдань освіти є наповнення змісту навчального, виховного процесу «культурною» інформацією, що здатна збагатити Людину, Особистість етично, інтелектуально, естетично, патріотично. Для цього освіта має вийти за межі свого відомчого простору, інтегруватися з багатьма іншими соціокультурними інституціями. Такий підхід не тільки збагатить якість наявної інформаційної бази, якою володіють освітні заклади, але й значно вдосконалив сам процес виховання особистості. Окультурення освіти на всіх рівнях є доволі трудомістким і системним процесом, що є надзвичайно мобільний, який потребує ефективних організаційно-педагогічних, методологічних, аксіологічних зусиль. В. Биков стверджує, що «за сучасних умов, люди як визначальні складники соціотехнічних систем мають встигати за цими змінами, адекватно реагувати на них. З'являється потреба постійного переосмислення відомих і набуття нових знань про людину, суспільство і природу, необхідність, щоби члени суспільства опанували цими знаннями, набували навичок життєдіяльності в сучасному світі» [1, с. 17].

Науковий та загальний культурно-освітній простір одним із перших відчув цю суспільну затребуваність інформаційно-знансєвих суспільств, які в подальшому суттєво визначатимуть сутність глобального розвитку. Ні індивіди, ні досконалі національні культурно-освітні системи не зможуть зупинити ці агресивні тенденції інформаційного втручання в особисте та суспільне життя. Однак він не зможе стати і суто технократичним. Але для цього потрібні загальні синергетичні зусилля на глобальному рівні, щоб світ, переповнений непотрібною, часто дуже шкідливою інформацією, зберігав не тільки інтелектуальний, технологічний поступ, але й ставав гуманнішим. Безумовно, неможливо в планетарних масштабах спрямувати в єдине русло бачення світу, виробивши для цього відповідні універсальні концепції. Різноманітність культур, традицій, соціального та економічного розвитку країн, їх національно-культурних характеристик унеможлиблюють реалізацію таких намірів.

Однак спільним знаменником є розуміння освітніх стратегій у тому, що школа, університет, інші навчально-виховні заклади в системі формальної і неформальної освіти мають вийти за межі відомчого простору, інтегруватися із соціокультурними інституціями. Такий підхід не тільки збагатить якість наявної інформаційної бази, якою володіють освітні заклади, але й значно вдосконалив сам процес виховання особистості. Однією з важливих таких соціокультурних інституцій, що значно розширює потенціал для навчання та виховання молоді, здатен ефективно впливати на освітні процеси на протязі життя, є музей. Взаємодія музейних та освітніх закладів у сучасних умовах стає одним із помітних напрямів удосконалення якості освіти. При цьому вона є взаєморозвиваючою, оскільки синтез формує якісні характеристики як освітнього, так і музейного закладу.

З огляду на те, що зміни в музейній політиці охоплюють не тільки сферу покращення функцій збереження, дослідження чи інтерпретації експозицій, фондів, але й насамперед посилення просвітницької, освітньо-виховної ролі музеїв, то майбутнє трактується як підвищення сили взаємовпливів музейної та освітньої культур. Не лише освіта потребує для свого розвитку й удосконалення культурних

надбань музеїв, але не менш важливою для останніх є інтеграція та співпраця з освітніми закладами. Оскільки за будь-яких обставин незмінною стратегією для музею залишатиметься оптимальне використання «капіталу» культурних колекцій (фондів), які мусять стати суспільно привабливими, зацікавити майбутніх відвідувачів.

Адже із 60-х рр. минулого століття і до нинішніх часів, коли нібито розпочалася «нова епоха», проблема мотивації, інтересу, сприятливого доступу до музейних установ зберігає свою актуальність. І саме в ніші освіти формується інтерес до музейної культури. Як зберегти, підвищити суспільну роль музеїв, що є носіями оригінальної й автентичної інформації буття людства, унікальним явищем не лише для здорового соціально-культурного дозвілля (як видовища), але й для виховання громадянина? Фахівці, дослідники під час розробки та впровадження різноманітних концепцій зробили висновок, що ключ до успіху в підвищенні мотивації до музейної культури знаходиться саме в освітньому середовищі. Член Французької академії, президент і почесний директор Лувру Тобелем Жан-Мішель, який орієнтувався на соціологічні результати, зазначає: «Як підтверджують дослідження, проведені в різних країнах, головне (щоб не сказати єдине) довгострокове вирішення питання відвідуваності музеїв проходить через школу. Ніколи не буде зайвим підкреслити, а я повторюватиму це до останнього подиху: школа вчить читати, а не вчить – принаймні у Франції – розуміти. Будь-яке міркування про музейне майбуття, в якому не буде враховано питання викладання історії мистецтва у середній школі, завжди залишатиметься недосконалим, неповним, недостатнім» [2, с. 12].

У цьому висновку відомого європейського культуролога, педагога окреслено важливі аспекти щодо проблем та перспектив розвитку культурно-освітньої галузі.

По-перше, майбутнє музейної культури, а отже й культури суспільства, буде залежати від змісту освітньої політики. Важливим є те, наскільки мистецтво, культура, історія функціонують у змісті освіти (від дитячого садка та середньої школи до університету).

По-друге, знаний фахівець пропонує обов'язково включати в навчальні плани і шкільні програми мистецькі дисципліни як одну з необхідних умов, що уможлиблює формування культурної особистості. Вихована естетично, етично, людська натура володіє більш стійкою імунною культурною системою для протистояння масованій інформаційній експансії, оскільки вона значно краще зорієнтована стосовно цінностей, сенсів відповідно до загальнолюдських норм.

По-третє, пропозиції щодо збереження і посилення культурологічно-мистецького складника в стратегіях шкільних практик передбачає, що музей як соціокультурний інститут безпосередньо стає активним суб'єктом освітнього процесу.

Використання музейного простору для удосконалення навчання і виховання особистості уможлиблює системний і сталий процес взаємодії на рівні культурно-освітньої моделі «школа-музей».

По-четверте, для ефективної взаємодії, яка відбувається між освітніми та культурними інституціями, школа, коледж, гімназія, а також університет мають «покинути» свою формальну освітню нішу, ввійти за допомогою різноманітних зв'язків у нове соціально-культурне середовище, збагатити себе новими ідеями, знаннями, вартостями, ідеалами. При цьому формуватиметься не усталена позиція, що музей є «видовищем» культурного туризму, а важливий інститут виховання,

громадянської соціалізації, інтелектуального та естетичного розвитку. Завдання суспільно-державного значення – ефективно скористатися визначним феноменом сучасної доби, коли після 60-х рр. XX ст., що характеризувалися значним занепадом музейної справи, розпочалася тенденція зростання кількості музеїв. Варто визнати, що за останні півстоліття музей еволюціонував, змінився характер його взаємодії передусім з освітніми закладами.

Зміни в якісних характеристиках торкнулися передовсім професійної направленості та підготовки музейного працівника, педагога, а також системи взаємодії, розвитку педагогічної субдисципліни – музейної педагогіки. Суспільні завдання, функції, пріоритети музею як культурно-просвітницького, науково-дослідного закладу охопили багато аспектів життєдіяльності, а також різні за віком, соціальним станом, інтересами верстви населення. Величезна кількість пам'яток національної та світової культурної спадщини зумовлюють мотиваційний інтерес людини та суспільства. Безперечно, найбільший потенціал цього інтересу сконцентрований в освітніх закладах, які музейну культуру опановують відповідно своїх функціональних завдань. Для цього в Україні створено розгалужену мережу музейних установ.

#### **ЛІТЕРАТУРА:**

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008.
2. Теоретичні і методичні засади організації практики у закладах вищої педагогічної освіти: аналітичні матеріали / М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Н.О. Філіпчук; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. 2022. 278 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/731924/>
3. Тобелем Жан-Мішель. Нова епоха музеїв. Культурні установи перед викликом менеджменту (пер. з фр.). Київ: Видавець Чередниченко А., 2018.
4. Філіпчук Н.О. Педагогічно-просвітницька діяльність музеїв України (кінець XIX – початок XXI століття): монографія / Наталія Філіпчук / за ред. акад. Н.Г.Ничкало; Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 608 с.